

ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำกับความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชน

ธัญชนก มุสิกะเจริญ^{1*} อุทัย ปริญญาสุทรินันท์² และเกษตรชัย และหิม²

¹สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

²สาขาวิชาสังคม วัฒนธรรม และการพัฒนามนุษย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*Corresponding author: nam_tanchanok@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ บทบาทความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ และการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ซึ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยเทคนิคเดลฟาย และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ทั้งนี้การใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 13 คน ตอบแบบสอบถามจำนวน 3 รอบ รวมทั้งมีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ เป็นการดำเนินการที่ร่วมมือกันของภาคส่วนที่หลากหลายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจและมีการสนับสนุนทรัพยากรระหว่างองค์กร โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง ทั้งนี้บทบาทการดำเนินงานของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำส่งผลต่อชุมชน ทั้งในระดับของปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน และที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือระดับชุมชนและสังคม ที่ก่อให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาและความเข้มแข็งในชุมชน ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริงโดยครอบคลุมในทุกมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ : 1. ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ 2. หุ้นส่วนการพัฒนา 3. การพัฒนาที่ยั่งยืน

Phadam Watershed Forest Conservation Group and partnership in the development for community sustainable development

Thanchanok Moosikajaroen^{1*}, Utai Parinyasutinun² and Kasetchai Laeheem²

¹*Department of Human and Social Development, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Songkhla 90110, Thailand*

²*Department of Society, Culture, and Human Development, Faculty of Liberal Arts,
Prince of Songkla University, Songkhla 90110, Thailand*

^{*}*Corresponding author: nam_tanchanok@hotmail.com*

Abstract

This research aims to study characteristics and roles of development partnership of Phadam Watershed Forest Conservation Group, and to study concepts of sustainable development of Phadam Watershed Forest Conservation Group in the Klong Hoi Kong community. The research instruments for data collection are Delphi, in-depth interviews, and non-participant observation. With the Delphi technique, the researcher had 13 experts answer the questionnaires 3 times and we include in-depth interviews and non-participant observation with 25 informants. The researchers then analyzed the data as well as studied the documents and related literature, using content and descriptive analyses. The research results suggest that the development partnership of and to study concepts of sustainable development of Phadam Watershed Forest Conservation Group is a collaboration with various sectors, including public and private sectors, and and to study concepts of sustainable development of Phadam Watershed Forest Conservation Group - that support resources between the organization with a shared goal to develop their own community. The role of and to study concepts of sustainable development of Phadam Watershed Forest Conservation Group has an influence on the community at the individual level, household level, community level, and social level - which is a foundation of community development leading to actual sustainability in terms of economy, society and environment.

Keywords: 1. Phadam Watershed Forest Conservation Group 2. Partnership in the development
3. Sustainable development

บทนำ

กระแสการพัฒนาในอดีตของประเทศไทยเกิดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 ซึ่งส่งผลทำให้เกิดการโต้เถียงทางแนวคิดการพัฒนาที่แบ่งออกเป็น 2 กระแส กระแสแรกมองตามแนวเศรษฐศาสตร์กระแสหลักว่า การพัฒนาเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำไปสู่ความทันสมัย และขจัดความยากจนให้หมดไป และกระแสที่สอง มองว่าการพัฒนาจะเกิดการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อม นำพาความเหลื่อมล้ำไม่เป็นธรรมมาสู่สังคม ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวนี้มีคำตอบผ่านปรากฏการณ์ปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ ดังที่ผ่านมาแล้ว (Kahaban, 2014: 101) ส่งผลให้ในปัจจุบัน มีการกล่าวถึงเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนในรุ่นอนาคต ทั้งนี้ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่เดือนกันยายน 2558 - สิงหาคม 2573 ประกอบไปด้วย 17 เป้าหมาย โดยสิ่งที่สำคัญคือมองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ต้องเป็นความร่วมมือกันของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 17 ของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา เป็นความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศที่ถือเป็นกุญแจสำคัญ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายอีก 16 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ (Thailand International Cooperation Agency, 2017)

การพัฒนาจะสำเร็จและมีประสิทธิผลได้จำเป็นจะต้องมีการส่งเสริมภาคประชาสังคม ซึ่งรัฐบาลของประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้วได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม เนื่องด้วยเล็งเห็นว่าการพัฒนาประเทศหรือการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในสังคมปัจจุบันไม่อาจดำเนินการตามเป้าหมายได้แค่เพียงภาครัฐและภาคธุรกิจ เนื่องจากกลไกของภาครัฐไม่อาจจัดการปัญหาหลายกรณีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาคประชาสังคมหรือองค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมโดยมิได้มุ่งผลกำไรทางธุรกิจจึงถือเป็นภาคที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ สามารถช่วยลดภาระงานและงบประมาณของรัฐ ดังนั้นภาครัฐจึงควรเข้ามาส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือการทำงานของภาคประชาสังคม

(Limstitt, 2018: 3)

อนึ่ง ประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำ เป็นองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อต้องการแก้ปัญหาของชุมชนตนเอง โดยที่ผ่านมา องค์กรภาคประชาสังคมในประเทศไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของประชาชนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ โดยมีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างความยุติธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ส่งผลให้มีความจำเป็นในการสำรวจฐานข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่จะช่วยให้เห็นฐานข้อมูลการพัฒนาทางสังคมด้านต่าง ๆ และแสดงให้เห็นถึงผลงานความสำเร็จขององค์กรภาคประชาสังคมที่กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งจะเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาที่เป็นฐานพลังภาคพลเมืองเข้มแข็งของสังคมไทยของการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของประชาชนทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ (Civill Society Empowrment Institute, 2017: 3) โดยมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องผลักดันให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ คือต้องทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นหุ้นส่วนของท้องถิ่น คือ การที่สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้ที่เป็นหุ้นส่วนจะเข้าร่วมด้วยความเต็มใจ และมีความหวังที่จะได้รับผลประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วน (Kanapol, Kenaphoom, & Yupas, 2017: 54) ซึ่งประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำได้มีการดำเนินงานที่มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ในลักษณะของการเกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยเป้าหมายแรกของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำคือต้องการอนุรักษ์ พื้นที่ ภูเขา ทรัพยากรป่าในพื้นที่ชุมชน และต่อมาเมื่อการอนุรักษ์ดูแลผืนป่าสำเร็จ ผลลัพธ์ที่ได้ทางอ้อมก็คือส่งผลดีในทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและสังคมตามลำดับ

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำ ในประเด็นประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำ กับความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เพื่อรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่นโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองหอยโข่งต่อไปในอนาคต อันเกิดจากการดำเนินการของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำในฐานะของความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตำ ที่ส่งผลต่อชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตำในชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตำที่ส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ 1. ความรู้ว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2. ความเข้าใจว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา และ 3. บทบาทขององค์กรประชาสังคม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ความรู้ว่าด้วยเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนมีปรากฏอยู่ในเอกสารระหว่างประเทศหลายฉบับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับและอยู่ในกระแสการพัฒนาระดับโลกมาอย่างยาวนาน คำว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ถูกนำมากล่าวถึงและนำมาใช้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ดี จากคำนิยามที่มีชื่อเสียงซึ่งได้ให้ไว้ในรายงานบรันด์แลนด์ (The Brundtland report) จึงเป็นที่เข้าใจและยอมรับโดยทั่วไปในปัจจุบันว่า หลักการสำคัญของแนวคิดเรื่องพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาที่คำนึงถึงดุลยภาพทั้ง 3 ด้าน ที่ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีลักษณะเป็นการเกื้อกูล ไม่มีความขัดแย้งหรือส่งผลกระทบต่อด้านอื่น ๆ อย่างไม่เป็นธรรม เพื่อเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความต้องการในอนาคตของคนรุ่นต่อไป (Pathaichant, 2018: 60-61) เช่นเดียวกับ Parinyasutinun (2017: 170-173) ที่ได้อธิบายไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นแนวคิดการพัฒนาที่ต้องตระหนักถึงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งความยั่งยืนหมายถึงสิ่งใดที่คนในวันนี้ได้ใช้ประโยชน์แล้วสิ่งนั้นจะต้องมีอยู่ให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตได้ใช้ประโยชน์ในสิ่งนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีความพยายามในการปรับแก้

ทิศทางการพัฒนาในหลากหลายระดับ ทั้งระดับมหภาคและจุลภาค ไม่ว่าจะในประเทศไทยหรือในต่างประเทศก็ตาม สรุปได้ว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน โดยเป็นแนวคิดที่ทั่วโลกกำลังให้ความสนใจและปฏิบัติ ซึ่งต้องเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนในรุ่นปัจจุบัน แต่ต้องไม่ส่งผลเสียต่อคนในรุ่นอนาคตข้างหน้า

ความเข้าใจว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา

แนวคิดความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาได้เริ่มขึ้นจากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ที่ได้มีการกล่าวถึงความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ซึ่งหุ้นส่วน (partnership) คือผู้ที่เข้ามาเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ที่มีการร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกัน ทำให้บุคคลที่เข้าร่วมเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมที่ตนเป็นหุ้นส่วนส่งผลให้เกิดความต้องการรักษาผลประโยชน์ของตนอย่างเต็มที่ (Kanapol et al., 2016: 250) โดยหุ้นส่วนการพัฒนาเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง มีผู้ร่วมอย่างน้อย 2 ฝ่ายที่ได้ตกลงเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกัน มีบทบาทหลักการที่ตกลงร่วมกัน เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกันได้

ทั้งนี้ จากเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนในเป้าหมายที่ 17 คือการมีส่วนร่วมของประชาชน ในเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนได้กล่าวเกี่ยวกับความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา คือ การเสริมความเข้มแข็งให้แก่กลไกการดำเนินงานและฟื้นฟูสภาพหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเป็นการร่วมเติมเต็มโดยหุ้นส่วนความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และมีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างกัน ทั้งนี้ในประเทศที่กำลังพัฒนาจะให้ความสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยสร้างบนประสบการณ์และกลยุทธ์ด้านทรัพยากรของหุ้นส่วน สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการส่งเสริมระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยมีการเปิดโอกาสให้องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชนสามารถเข้ามาเป็นผู้จัดบริการสาธารณะแทนภาครัฐได้ ซึ่งอาศัยการจัดทำข้อตกลงร่วมกันในรูปแบบการดำเนินงานในลักษณะหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคมและชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายของข้อตกลงอยู่ที่การร่วมกันดำเนินภารกิจจัดบริการสาธารณะแก่

ประชาชนให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งไว้ (Office of the Public Sector Development Commission, 2013: 42-43)

สรุปได้ควำมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนำนั้นมิตั้งแต่ในระดับชาติ ระดับประเทศ มำจนถึงในระดับชุมชน โดยเป็นควำมร่วมมือจากทุกภำคส่วนทั้งภำครัฐ ภำคเอกชน รวมถึงภำคประชาสังคมที่มีการตกลงร่วมกัน มีการดำเนิการร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน ทั้งนี้เป้ำหมำยการพัฒนำที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติในเป้ำหมำยที่ 17 และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนำระบบราชการไทยยังได้ให้ควำมสำคัญกับควำมเป็นหุ้นส่วนการพัฒนำ ที่มุ่งเน้นให้เกิดควำมร่วมมือในทุกูปแบบรวมทั้งในระดับของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน

บทบทวนว่าด้วยองค์กรประชาสังคม

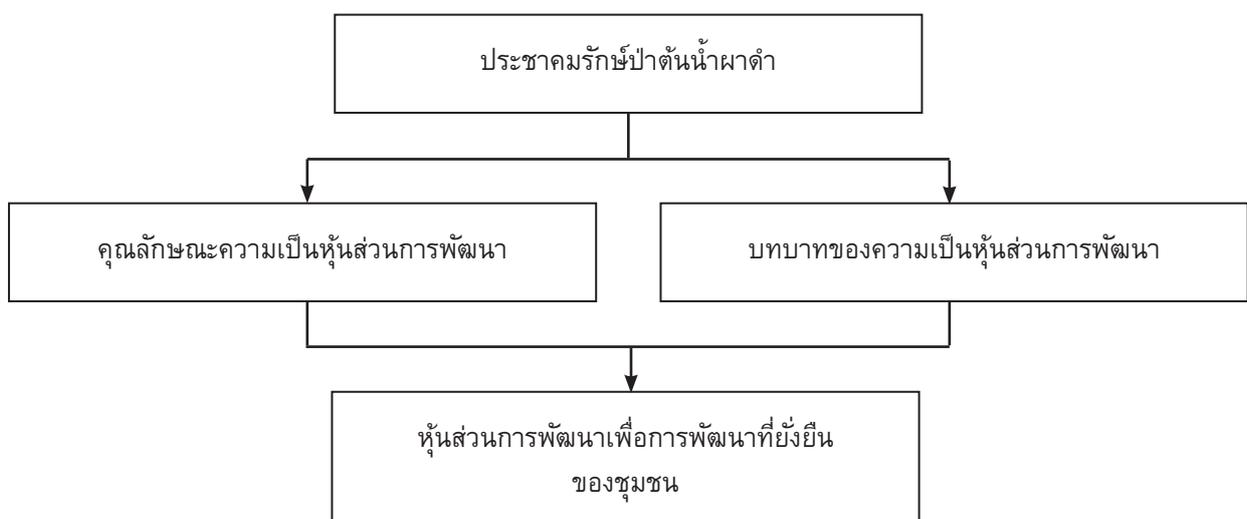
องค์กรประชาสังคมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่ไม่แสวงหำกำไร โดยองค์กรไม่แสวงหำกำไรในภำคประชาชน เปรียบเสมือนตัวแทนของแต่ละท้องถิ่นมารวมกลุ่มกันเพื่อต้องการทำงำนเพื่อสังคมโดยไม่มีการหวังผลใด ๆ ซึ่งถือได้ควำมสำคัญอย่งมำกในสังคมยุคปัจจุบัน (Jumpa, Piamsuwannakit, & Piamsuwannakit, 2017: 144) ซึ่งประชาสังคมเป็นกลไกที่มีอิสระจากรัฐและกลุ่มทุน เกิดการรวมกลุ่มกัน โดยมีจุดมุ่งหมำยของการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เช่น เพื่อต้องการสร้างหลักประกันชีวิตควำมเป็นอยู่หรือในด้านอาชีพ รวมทั้งสร้างให้เกิดสิทธิเสรีภำพ ควำมเสมอภำคเท่าเทียม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการเข้าถึงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้ง

มีการเคลื่อนไหวเพื่อต่อรจนตรวจสอบอำนำจของรัฐ สอดคล้องกับ Bunsuaikhwan (2020: 8) ได้กล่าวว่าปฏิบัติการของประชาสังคม เป็นการกระทำร่วมกันตามสิทธิพลเมืองในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะที่หลำกหลำยรูปแบบ ซึ่งการดำเนิการปฏิบัติของกลุ่มหรือองค์กรประชาสังคม ไม่ได้มีข้อจำกัดว่ำหนึ่งกลุ่มจะต้องปฏิบัติกรเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น แต่สามารถปฏิบัติการได้หลำยวิธี เพื่อให้การดำเนิการบรรลุคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมปฏิบัติการของประชาสังคมจึงเป็นลักษณะเปิดพื้นที่ทางการเมืองของพลเมือง ทั้งนี้ Parinyasutinun (2017: 339) ได้กล่าวอีกว่ำองค์กรประกอบของประชาสังคมเป็นการอธิบายถึงควำมสัมพันธ์ระหว่างองค์กรประกอบต่าง ๆ อันได้แก่ สถาบัน องค์กร และปัจเจกชนในลักษณะที่ว่ำสถาบันไม่สามารถดำรงอยู่อย่างอิสระจากการกระทำทางสังคมได้

สรุปได้ควำมว่า องค์กรประชาสังคมเป็นกลุ่มที่มีอิสระจากรัฐและจำกกลุ่มทุน เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีจิตสำนึกร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมำยในการขับเคลื่อน เพื่อเป็นการลดอำนำจรัฐและเพิ่มอำนำจให้แก่ประชาชนมากขึ้น เพื่อต่อรจนและตรวจสอบอำนำจของรัฐ และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่เหมาะสมตลอดจนการแก้ไขปัญหำต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษางำนวิจัยครั้งนีผู้วิจัยได้บททวนวรรณกรรมและงำนวิจัยที่เกี่ยวข้อง จนนำมำสู่การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังภำพที่ 1

ภำพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะแรก เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคิดจากปรากฏการณ์จริงคือแนวคิดความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้เทคนิคเดลฟาย ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญจำนวน 13 คน ตอบแบบสอบถามเดลฟายจำนวน 3 รอบ จนกระทั่งความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความสอดคล้องกัน ผู้วิจัยจึงยุติกระบวนการเดลฟายในรอบนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคำมัยฐานและพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล ด้วยการหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ โดยคำนวณหาค่ากลางของข้อมูลพิจารณาตำแหน่งของข้อมูลที่อยู่กึ่งกลางของข้อมูลทั้งหมด ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ค่าความแตกต่างระหว่างควอไทล์บนหรือควอไทล์ที่ 3 และควอไทล์ล่างหรือควอไทล์ที่ 1 โดยหาค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ไม่เกิน 1.50 ถือว่ามีความสอดคล้องกัน และในระยะที่ 2 เพื่อศึกษาบทบาทความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำที่มีต่อชุมชนท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 25 คน ประกอบไปด้วย 4 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 หน่วยงานภาครัฐจำนวน 1 คน ได้แก่ หัวหน้าสถานีวิจัยต้นน้ำทะเลสาบสงขลา กลุ่มที่ 2 หน่วยงานภาควิชาการจำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานท้องถิ่น จำนวน 5 คน ได้แก่ หัวหน้าสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลคลองหอยโข่ง จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน และประธานคณะกรรมการหมู่บ้านคลองหอยโข่ง จำนวน 2 คน และกลุ่มที่ 4 สมาชิกของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ จำนวน 16 คน ได้แก่ ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ซึ่งมีการกำหนดกฎเกณฑ์การเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลไว้ทั้งหมด 2 ข้อ ได้แก่ 1. เป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับบริบทพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง และการดำเนินงานของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ และ 2. ต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องและความผูกพันกับประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำหรือเป็นสมาชิกประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง และในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลมีการบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร การถอดบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อภิปรายเชิงเนื้อหาและเขียนรายงานการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา อันได้แก่ 1. คุณลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ 2. บทบาทความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ และ 3. ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำและความยั่งยืนของชุมชนรายละเอียดมีดังนี้

คุณลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ

ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2545 จากแกนนำของกลุ่มที่ในอดีตเคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ต้องอาศัยในพื้นที่ป่าต้นน้ำผาดำเพื่อการหลบซ่อนตนเอง ซึ่งต่อมาหลังจากที่พวกเขาออกจากป่า จึงมีการนัดกันขึ้นป่าผาดำเนื่องจากนึกถึงบรรยากาศในอดีต แต่เมื่อขึ้นป่าผาดำไปกลับพบว่าป่าผาดำโดนทำลายเป็นวงกว้างทั้งจากชาวบ้านในชุมชนเอง และจากกลุ่มนายทุน พวกเขาพบว่าป่าเปลี่ยนแปลงเสียหายไปอย่างมากจากในอดีตที่ป่าผาดำเป็นพื้นที่สีแดง ทำให้ไม่มีผู้กล้าเข้าไปในพื้นที่ ส่งผลให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์อย่างมากเมื่อเป็นเช่นนั้น จึงเกิดการก่อตั้งประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำขึ้นจากความรักความหวงแหนป่า โดยในช่วงริเริ่ม ได้ถูกคัดค้านทั้งจากชาวบ้านและหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไม่เห็นด้วย แต่สมาชิกประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำไม่ย่อท้อ แต่กลับดำเนินการอย่างแน่วแน่และเข้มแข็งมาโดยตลอด จนทำให้ปัจจุบันนี้มีหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาชน อีกทั้งปัจจุบันได้เป็นที่รู้จักในวงกว้างและที่สำคัญพวกเขาได้รับรางวัลที่สามารถรังสรรค์การทำงานของกลุ่ม โดยปี พ.ศ. 2558 ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำได้รับรางวัลคนค้นคนอวอร์ด ครั้งที่ 7 สาขารางวัลคนไทยหัวใจสีเขียว และในปี พ.ศ. 2560 ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำได้รับโล่เชิดชูเกียรติเป็นชุมชนที่ดำเนินงานด้านการอนุรักษ์พื้นที่พืดดูแลและการสนับสนุนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้มิติทางวัฒนธรรมในการสืบสานตำนานต้นไม้จากกระทรวงวัฒนธรรม สะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริง

โดยประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำเป็นองค์กรประชาสังคมที่มีความโดดเด่นอย่างมากในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง ซึ่งลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำเป็นการเคลื่อนไหวในลักษณะขององค์กรที่มีการปฏิบัติงานโดยให้ความสำคัญกับเรื่องผลประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ การเคลื่อนไหวเกิดจากการที่ผู้นำของกลุ่มมีสำนึกสาธารณะหรือจิตสำนึกเพื่อส่วนรวมที่ถือเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างมากขององค์กรประชาสังคมซึ่งกลุ่มประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำเริ่มจากกลุ่มที่ไม่มีคามเข้มแข็งและไม่มืพลัง แต่ด้วยอุดมการณ์ที่แน่วแน่ส่งผลทำให้กลายเป็นกลุ่มที่มีพลังขับเคลื่อนภายในชุมชนอย่างมาก โดยถือได้ว่าเป็นพลังความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่เป็นพลังจากภาคประชาชน โดยมีการทำงานที่เป็นเครือข่ายกันซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกได้พบปะพูดคุยกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน มีการเปิดโอกาสให้ผู้ทีสนใจสามารถเข้าร่วมได้ตลอดเวลา ไม่ได้จำกัดเพียงแคกลุ่มหรือบุคคลภายในประชาคมของตนเองเท่านั้น โดยความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำ

ผำดำจะไม่มีการขึ้นต่อรัฐแต่จะเข้าร่วมก็ต่อเมื่อเห็นว่าเป็นผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมที่แท้จริง ดังเช่นที่ผำดำมานั้นประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำได้มีการดำเนินงานร่วมกับภาคส่วนที่หลากหลายทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน รวมทั้งภาคประชาสังคมในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เนื่องจากทางกลุ่มประชาคมเล็งเห็นว่าการทำงานที่ดีและจะประสบความสำเร็จได้นั้นจำเป็นจะต้องมีเครือข่ายสนับสนุน โดยเป็นการสนับสนุนแลกเปลี่ยนทรัพยากรกันระหว่างองค์กร นอกจากนี้ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำนั้นเป็นการทำงานที่ทุกฝ่ายเข้าร่วมด้วยความสมัครใจมีความไว้วางใจเชื่อถือกัน โดยมีเป้าหมายร่วมกันคือต้องการพัฒนาชุมชนคลองหอยโข่งสู่ความยั่งยืน

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญผนวกกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จากข้อคำถามทั้งหมด 94 ข้อ ผู้วิจัยขอนำเสนอทั้งหมด 14 ข้อ โดยพบว่าความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษำป่าต้นน้ำผำดำ

ข้อคำถาม	ค่า มัธยฐาน (Md)	พิสัยอินเตอร์ควอไทล์ (IR)
1. ความร่วมมือในการร่วมดำเนินการตามนโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่งเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้	4	1
2. ความร่วมมือในการร่วมติดตามตรวจสอบในกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคี ในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง	5	1
3. ความร่วมมือในการร่วมคิดริเริ่มนโยบายร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองโดยหน่วยงานรัฐมีบทบาทเพียงผู้ให้การสนับสนุน	4	0
4. ความร่วมมือจากการที่ทุกหน่วยงานเห็นปัญหาในชุมชนคลองหอยโข่งร่วมกัน	5	1
5. จากความร่วมมือทำให้เกิดความสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียวกันของผู้เข้าร่วม	5	1
6. จากความร่วมมือทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้และความเชี่ยวชาญระหว่างองค์กร	5	1
7. จากความร่วมมือทำให้เกิดการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือระหว่างองค์กร	5	1

ตารางที่ 1 ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาต๋า (ต่อ)

ข้อคำถาม	ค่า มัชยฐาน (Md)	พิสัยอินเตอร์ควอไทล์ (IR)
8. จากความร่วมมือทำให้เกิดการระดมแบ่งปันทรัพยากรเงินระหว่างองค์กร	5	1
9. จากความร่วมมือทำให้เกิด กฎ ระเบียบ กติกา ที่เป็นทางการระหว่างองค์กร	4	1
10. จากความร่วมมือทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกันหรือสัญญาใจที่ไม่เป็นทางการระหว่างองค์กร	5	1
11. จากความร่วมมือทำให้อำนาจในการกอบโกยหรือแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ของบุคคลบางกลุ่ม	5	1
12. เป็นความร่วมมือที่มีการบริหารงานร่วมกันแบบยืดหยุ่น คือ มีอิสระในการทำงาน งานมีความหลากหลาย	5	1
13. จากความร่วมมือทำให้ประชาชนมีความตระหนักร่วมกันในการเข้าร่วมและให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม	5	1
14. เป็นความร่วมมือที่มีจิตใจที่เป็นเจ้าของคือสามารถมีสิทธิมีเสียงและกระทำการใด ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ	5	1

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาต๋า พบว่า ค่ามัชยฐานจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาต๋าที่เห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความร่วมมือในการร่วมติดตามตรวจสอบในกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง ความร่วมมือจากการที่ทุกหน่วยงานเห็นปัญหาที่เกิดในชุมชนคลองหอยโข่งร่วมกัน จากความร่วมมือทำให้เกิดความสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียวกันของผู้เข้าร่วม และเกิดการแบ่งปันความรู้และความเชี่ยวชาญระหว่างองค์กร จากความร่วมมือที่ทำให้เกิดการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือระหว่างองค์กร จากความร่วมมือทำให้เกิดการระดมแบ่งปันทรัพยากรเงินระหว่างองค์กร จากความร่วมมือทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกันหรือสัญญาใจที่ไม่เป็นทางการระหว่างองค์กร ข้อ จากความร่วมมือช่วยลดอำนาจในการกอบโกยหรือแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ของบุคคลบางกลุ่ม เป็นความร่วมมือที่มีการบริหารงานร่วมกันแบบยืดหยุ่น คือ มีอิสระในการทำงาน งานมีความหลากหลาย จากความร่วมมือทำให้ประชาชนมีความตระหนักร่วมกันในการเข้าร่วมและให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม และเป็นความร่วมมือ

ที่มีจิตใจที่เป็นเจ้าของคือสามารถมีสิทธิมีเสียงและกระทำการใด ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ และเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ได้แก่ ความร่วมมือในการร่วมดำเนินการตามนโยบายโครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ความร่วมมือในการร่วมคิดริเริ่มนโยบายร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองโดยหน่วยงานรัฐมีบทบาทเพียงผู้ให้การสนับสนุน และจากความร่วมมือทำให้เกิด กฎ ระเบียบ กติกา ที่เป็นทางการระหว่างองค์กร นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าพิสัยอินเตอร์ควอไทล์จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาต๋า พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสอดคล้องกัน โดยสามารถแยกเป็นประเด็นคุณลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาต๋าได้ดังนี้ 1. คุณลักษณะด้านกระบวนการทำงาน ได้แก่ ความร่วมมือในการร่วมติดตามตรวจสอบในกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคีในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง ความร่วมมือจากการที่ทุกหน่วยงานเห็นปัญหาที่เกิดในชุมชนคลองหอยโข่งร่วมกัน ความร่วมมือในการร่วมคิดริเริ่มนโยบายร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองโดยหน่วยงานรัฐมีบทบาทเพียง

ผู้ให้การสนับสนุน ความร่วมมือในการร่วมดำเนินการตามนโยบาย โครงการหรือกิจกรรมที่จัดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ความร่วมมือที่ทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้และความเชี่ยวชาญระหว่างองค์กร ความร่วมมือที่ทำให้เกิดการแบ่งปันวัสดุอุปกรณ์ระหว่างองค์กร ความร่วมมือที่ทำให้เกิดการระดมแบ่งปันทรัพยากรเงินระหว่างองค์กร ความร่วมมือที่มีการบริหารงานร่วมกันแบบยืดหยุ่น คือ มีอิสระในการทำงาน งานมีความหลากหลาย และเป็นความร่วมมือที่มีจิตใจที่เป็นเจ้าของคือสามารถมีสิทธิ์ มีเสียงและกระทำการใด ๆ ได้อย่างเท่าเทียมกับคนอื่น ๆ 2. คุณลักษณะด้านผลลัพธ์ ได้แก่ ความร่วมมือทำให้เกิดความสามัคคี ความเป็นหนึ่งเดียวกันของผู้เข้าร่วมความร่วมมือ ทำให้ลดอำนาจในการกอบโกยหรือแสวงหาผลประโยชน์จากอำนาจหน้าที่ของบุคคลบางกลุ่ม ความร่วมมือที่ทำให้ประชาชนมีความตระหนักร่วมกันในการเข้าร่วมและให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวม และความร่วมมือที่ทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน หรือสัญญาใจที่ไม่เป็นทางการระหว่างองค์กร

บทบาทความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ

จากการดำเนินงานของกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำที่มีระยะเวลายาวนานเป็นเวลากว่าสิบปีมาแล้วนั้น เป็นการดำเนินงานที่มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความ เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ส่งผลต่อชาวบ้านและชุมชนในระดับต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ กล่าวคือ

ระดับปัจเจกบุคคล ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ เป็นองค์กรประชาสังคมซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่เป็นปัจเจกบุคคล โดยเป็นองค์กรที่สมาชิกมีความสนใจเรื่องเดียวกันเข้ามาทำงานร่วมกัน ถือเป็นบทบาทที่กระทำจริงตามความเชื่อที่ต้องการรวมกลุ่ม เพื่อที่จะสามารถแสดงออกซึ่งจุดยืน ซึ่งมีประชาชนในชุมชนเป็นผู้แสดงบทบาทหลักนั้นคือสมาชิกของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ โดยจะสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลเกิดการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า *“...ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเรารวมกลุ่มด้วยจิตอาสาไม่มีเงินเดือนแต่เราอยากแสดงออกถึงความรู้สึกและความคิดเห็น การทำงานประชาคมทำให้เราอดทนเพราะต้องใช้เวลา มันเป็นงานสาธารณะ งานอาสา และการทำงานทำให้เราได้เจอเพื่อนใหม่ ๆ ...”* (สมาชิกประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ, สัมภาษณ์

วันที่ 19 มิถุนายน 2563) แสดงให้เห็นว่าเป้าหมายของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ คือ การที่ไม่ให้ผู้คนอยู่แบบโดดเดี่ยวแตกแยก เพราะจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนในชุมชนเกิดความเห็นแก่ตัว โดยประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเป็นพื้นที่ที่ปัจเจกบุคคลมีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกถึงความ ต้องการของตนเองและเป็นการเสริมสร้างอำนาจให้กับปัจเจกชนผ่านกระบวนการเรียกร้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้คุณภาพชีวิตของพวกเขาดีขึ้น ไม่ถูกเอาเปรียบ โดยส่งผลต่อสมาชิกในระดับปัจเจกบุคคล กล่าวโดยสรุปคือ การรวมตัวเป็นประชาคมจะทำให้สมาชิกค่อย ๆ มีจิตสำนึกสาธารณะเกิดความตระหนักในการเล็งเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมากขึ้น โดยปัจเจกบุคคล ที่เข้าร่วมการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา จะได้รับทักษะผ่านกระบวนการหรือวิธีการที่พวกเขาได้เข้าไปมีส่วนร่วม และเกิดความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สมาชิกมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เกิดความใฝ่รู้ สนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยสมาชิกของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำจะต้องเสี่ยงชีวิตของตนเองเพื่อต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและสังคม เนื่องจากในอดีตสมาชิกผู้ริเริ่มต้องพบกับปัญหาและอุปสรรคทั้งจากกลุ่มนายทุน และจากสมาชิกในชุมชนที่ยังไม่ให้การยอมรับในช่วงแรก ทำให้สมาชิกต้องใช้ความอดทนใช้ระยะเวลารวมทั้งต้องเป็นบุคคลที่มีอุดมการณ์แน่วแน่จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมมาได้จนถึงปัจจุบัน และเป็นที่ยอมรับกับสังคมในวงกว้าง

ระดับครัวเรือน ในอดีตสมาชิกในครัวเรือนมีการอพยพทำงานในเมืองมากขึ้นเนื่องจากขาดแหล่งทรัพยากรที่ดีในการประกอบอาชีพในพื้นที่บ้านเกิดของตนเองส่งผลให้ครอบครัวต้องอาศัยอยู่ห่างไกลกัน ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า *“...เมื่อก่อนในชุมชนมีการบุกรุกป่าเยอะมากจนครัวเรือนขาดแคลนน้ำทำให้กระทบการทำกิน ครัวเรือนพวกเราก็เช่นกัน แต่ตอนนี้พอแก่ผู้บุกรุกได้มีแหล่งน้ำที่ดีที่เราสามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติได้แล้ว...”* (สมาชิกประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ, สัมภาษณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2563) ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ทำให้ผู้คนในพื้นที่เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในครอบครัวมากขึ้นเกิดการสร้างรายได้เสริมจากการมีพื้นที่ป่าที่สมบูรณ์ขึ้นจากกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลปกป้องผืนป่ามาโดยตลอด ส่งผลให้ครัวเรือนหันมาให้ความสำคัญกับการดำรงอยู่อย่างพอเพียงมากขึ้น โดยในอดีต การที่ไม่มี

แหล่งน้ำที่สมบูรณ์ ส่งผลให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ส่งผลต่อรายได้ของครัวเรือนที่ลดลงเช่นกัน ซึ่งในอดีตมีกลุ่มชาวบ้านที่บุกรุกพื้นที่ป่าต้นน้ำผาดำ เพื่อต้องการพื้นที่ทำกิน แต่ในปัจจุบันนั้นได้มีการผลักดันให้ภาครัฐมีการจัดสรรที่ดินทำกินให้ชาวบ้านที่ถูกตัด โดยไม่ต้องมีการบุกรุกพื้นที่ป่า เพื่อให้ครัวเรือนได้มีที่อยู่อาศัยที่เป็นหลักเป็นแหล่ง รวมทั้งมีที่ดินทำกินที่ถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้ครัวเรือน นอกจากนี้ การก่อตั้งประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำได้มีการพัฒนาต่อยอดเป็นวิสาหกิจชุมชน มีการบริการท่องเที่ยวเกษตรและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของครอบครัวที่เกิดจากฐานทรัพยากรชุมชนที่ยึดโยงความเป็นครอบครัวเพื่อนำมาอุปโภคบริโภคในครัวเรือนแทนการพึ่งพาจากภายนอกเพียงอย่างเดียว โดยมีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรไว้ในครัวเรือน ที่เป็นผลมาจากการที่มีแหล่งทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ จากความร่วมมือกันเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา

ระดับชุมชนและสังคม ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำนั้นนำมาสู่การจัดกิจกรรมเพื่อชุมชนและเพื่อสังคมโดยกิจกรรมทั้งหมดของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำแล้วแต่ต้องการให้เกิดผลที่ดีต่อชุมชนท้องถิ่นและเพื่อให้เกิดการพัฒนาให้มากที่สุด โดยจากการดำเนินงานส่งผลให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีแหล่งน้ำที่สะอาดมีคุณภาพ มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ประชาชนหันมาให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ป่าไม้เพิ่มขึ้น เนื่องจากป่าต้นน้ำผาดำนั้นเป็นป่าต้นน้ำที่หล่อเลี้ยงผู้คนในจังหวัดสงขลาจำนวนมากโดยเป็นต้นน้ำที่นำไปผลิตน้ำประปา ดังคำสัมภาษณ์ที่ว่า “...ชาวบ้านหันมามีส่วนร่วมกับพวกเรากับชุมชนมากขึ้นจากแต่ก่อนพวกเราต้องหาเงินหาอุปกรณ์กันเองแต่ตอนนี้หน่วยงานให้การสนับสนุนเรามากขึ้น เราแก้ปัญหาที่ตอบสนองของชุมชนจริง ๆ...” (สมาชิกประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ, สัมภาษณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2563) ซึ่งให้เห็นว่าจากการดำเนินงานทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสามารถแก้ปัญหา และตอบสนองความต้องการของชุมชนตนเองได้มากขึ้น ผู้คนในชุมชนและสังคมหันมาให้ความสนใจกับการเสียสละเพื่อส่วนรวมเพราะเมื่อมีการจัดกิจกรรมก็ย่อมส่งผลให้เกิดความรักความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนเพิ่มมากขึ้น เกิดการบูรณาการการทำงานที่มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการดูแลรักษาป่าของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ครัวเรือน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ องค์กรธุรกิจ รวมทั้ง

ประชาสังคมที่เกี่ยวข้องที่มีบทบาทในการต่อยอดคิดริเริ่มสร้างสรรค์กิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นตามวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนจนกลายมาเป็นกฎเกณฑ์ที่สามารถร่วมกันปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้สู่การพัฒนาชุมชนและสังคมที่ทำได้จริงและให้เกิดความยั่งยืนต่อชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม

ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำสู่ความยั่งยืนของชุมชน

ในที่นี้ขอกกล่าวถึงความยั่งยืนทั้งในแง่ของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำและความยั่งยืนในแง่ของชุมชนไปพร้อม ๆ กัน โดยความยั่งยืนของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำกล่าวคือ การดำเนินงานของกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเป็นการทำงานโดยที่ไม่ใช่คำสั่งหรือจากการแต่งตั้งของหน่วยงานภายนอก แต่เป็นกลุ่มที่เกิดจากการมีจิตสาธารณะทำงานที่ทำได้ด้วยใจ ไม่ได้เข้ามาเพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตนแต่ต้องการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ทางกลุ่มมีการดำเนินงานที่เป็นอิสระ ส่งผลให้การทำงานเกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน นอกจากนี้การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทำให้กลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้เทคโนโลยีเครื่องมือ และทรัพยากร ระหว่างองค์กรทั้งส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมด้วยกัน ทำให้การดำเนินงานเกิดความยั่งยืน เนื่องจากประชาคมเป็นกลุ่มของประชาชนจึงสามารถรู้และเข้าใจปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง ทำให้สามารถเสนอปัญหาได้ตรงประเด็น ส่งผลให้การทำงานของกลุ่มนสามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ และเกิดความยั่งยืนในส่วนของตัวเอง นอกจากนี้ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำสู่ความยั่งยืนของชุมชน โดยความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาสู่ความยั่งยืนของชุมชน คือการร่วมมือกันของทุกภาคส่วนที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ 3 เสาเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชน กล่าวคือ

มิติด้านเศรษฐกิจ การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำส่งผลให้มีผู้คนรู้จักชุมชนและเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนคลองหอยโข่งมากขึ้น โดยเมื่อชุมชนมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น ทำให้ชาวบ้านสามารถทำการเกษตรเพื่อประกอบเป็นอาชีพเสริม ส่งผลให้มีรายได้เสริมจากทรัพยากรในชุมชน ต่อมาจากการจัดตั้งกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำได้มีการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนบริการท่องเที่ยวเกษตรและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ทำให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชาวบ้านในชุมชนจากการใช้ประโยชน์จากป่าที่อุดมสมบูรณ์

มิติด้านสังคม การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ ส่งผลทำให้เกิดการรวมกลุ่มทำกิจกรรมภายในชุมชนของสมาชิก โดยเป็นการรวมกลุ่มอย่างสมัครใจสร้างความรักความสามัคคีภายในชุมชน ทำให้ชาวบ้านเกิดความภูมิใจในตนเองผู้คนมีความสำนึกกับบ้านเกิด โดยมองว่าต้องการร่วมมือกันเพื่อพัฒนาบ้านเกิดของตนเอง เกิดการสื่อสารกันระหว่างชาวบ้านในชุมชนมากขึ้น รวมทั้งเกิดการสื่อสารระหว่างหน่วยงานกันมากขึ้น ชาวบ้านในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยสามารถลดกลุ่มผลประโยชน์ภาคธุรกิจที่ต้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ยังทำให้แรงงานกลับคืนถิ่นคือมีการกลับถิ่นฐานมาประกอบอาชีพการเกษตรในพื้นที่ชุมชนบ้านของตนเองรวมทั้งจากการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาทำให้สามารถลดการขัดแย้งระหว่างหน่วยงานองค์กรได้เนื่องจากมีการส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือเกิดการปรึกษาพูดคุยกันยิ่งขึ้น

มิติด้านสิ่งแวดล้อม การเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาเกิดการทำงานที่ส่งเสริมให้พื้นที่ป่าต้นน้ำผาดำได้รับการอนุรักษ์ดูแลโดยเป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนลดการบุกรุกตัดไม้ทำลายป่า ลดการล่าสัตว์ รวมทั้งการปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลองของโรงงานทำให้สภาพป่ามีความอุดมสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ช่วยลดการเกิดอุทกภัย นอกจากนี้ได้มีการส่งเสริมการปลูกต้นไม้ในพื้นที่โดยจากคำกล่าวของกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำที่กล่าวว่า เหลือไว้ให้ลูกหลานดูมั่งแสดงให้เห็นว่าพวกเขาต้องการให้ป่าไม่มีความยั่งยืนอุดมสมบูรณ์เพื่อให้ลูกหลานในรุ่นต่อไปได้ใช้ทรัพยากรที่ยังคงอยู่ทั้งนี้หน่วยงานและสถาบันการศึกษายังได้มีการอบรมทัศนศึกษาจากป่าต้นน้ำผาดำโดยถือเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนและหน่วยงานต่าง ๆ หันมาสนใจการดูแลรักษาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ชาวบ้านเกิดทัศนคติที่ดีในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเนื่องจากมองว่าหากทรัพยากรธรรมชาติหมดไปย่อมส่งผลต่อพวกเขาด้วยเช่นกันเพราะต้องมีการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีวิต นอกจากนี้การได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเนื่องจากสมาชิกกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเป็นผู้ที่คุ้นชินพื้นที่ป่าเป็นอย่างดีส่งผลให้ประชาคมและหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ที่ต่างฝ่ายต่างมีระหว่างกันเพื่อร่วมดูแลทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ได้

ทั้งนี้ หากต้องการให้เกิดยั่งยืนต่อไป สิ่งที่สำคัญคือ

จะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอโดยประกอบด้วยทั้ง 3 มิติ คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และมิติด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนชุมชนคลองหอยโข่งให้เกิดความยั่งยืนที่แท้จริง โดยอาจมีการกำหนดไว้เป็นแนวทางของชุมชนหรือกำหนดในแผนแม่บทของชุมชนคลองหอยโข่งต่อไปซึ่งจะเป็นพื้นฐานของความยั่งยืนให้แก่ชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในทุก ๆ มิติต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จากการเป็นกลุ่มประชาสังคมที่เข้มแข็งที่ต้องการพัฒนาชุมชนของตนเองเพื่อนำมาสู่ผลลัพธ์ที่ดีแก่ชุมชน โดยเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยสามารถสรุปผลออกมาให้เห็นในภาพที่ 2

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอข้อค้นพบที่ได้มาอภิปรายผลในประเด็นต่าง ๆ อันได้แก่ 1. มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในฐานะองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร 2. มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา 3. มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 4. มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในฐานะตัวแสดงในระดับชุมชนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน รายละเอียดมีดังนี้

มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในฐานะองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำงานสาธารณะเป็นพื้นฐาน โดย Subphoem & Khongmalai (2015: 40) ได้กล่าวว่องค์กรที่ไม่แสวงหากำไรมีพันธกิจเพื่อที่จะพัฒนาชุมชน มีส่วนสำคัญอย่างมากในการสนับสนุนการพัฒนากับภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของแต่ละองค์กรได้ และเพื่อให้การลงพื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในอดีตรายได้หลักของกลุ่มประชาคมมาจากปัจเจกบุคคล คือ จากสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น ส่งผลให้กลุ่มประชาคมต้องเผชิญกับความท้าทายเรื่องข้อจำกัดทางการเงิน ต่อมาจึงมีการจัดกิจกรรมขึ้นเพื่อนำรายได้มาสนับสนุนการดำเนินงานเนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรส่งผลให้ไม่มีรายได้มากพอที่จะนำมาสนับสนุน แต่ในปัจจุบันนี้มีหน่วยงานภายนอกที่ให้งบประมาณสนับสนุนทั้งบริษัทเอกชนและประชาชน

มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในฐานะ หุ้นส่วนการพัฒนา

การดำเนินงานของกลุ่มประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเป็นการร่วมมือกันที่มากกว่าหนึ่งภาคส่วน ในการร่วมมือกันเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ซึ่งลักษณะความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำเป็นการดำเนินงานแบบหุ้นส่วนความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมโดยเน้นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การร่วมมอปัญหา ร่วมวางแผนแก้ไข ร่วมดำเนินการปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบประเมินผล รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนอุปกรณ์ ความรู้ความเชี่ยวชาญระหว่างองค์กรเพื่อหาแนวทางในการดำเนินกิจกรรมหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชน สอดคล้องกับงานศึกษาของ Moosikajaroen, Parinyasutinun & Laeheem (2020: 555) ที่ศึกษาความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา พบว่า หุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำมีความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นพันธมิตรกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งกลุ่มภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแบ่งออกเป็นมิติที่สำคัญได้ 7 มิติด้วยกัน ประกอบด้วย มิติความสัมพันธ์ มิติองค์กร มิติพลวัต มิติผลประโยชน์ มิติผลกระทบ มิติทรัพยากรบุคคลและเครื่องมือ และมิติพันธสัญญา นอกจากนี้ Moosikajaroen, Jankaew, Saengtawee & Parinyasutinun (2019: 19) ที่ศึกษาการสอดประสานระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าหิน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า การเมืองการปกครองของตำบลท่าหินมีการสอดประสานระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น และชุมชนมาตั้งแต่ในอดีตโดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมซึ่งความร่วมมือร่วมใจดังกล่าวเพื่อต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีนัยสอดคล้องกับ Paopongchuang, Boonyasopon & Katsingha (2014: 655) ที่กล่าวว่าวิธีการบริหารหุ้นส่วนการพัฒนาคือการสร้างความไว้วางใจกัน การมีพันธะสัญญาร่วมกัน เกิดการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างสมาชิก โดยสมรรถนะหลักของหุ้นส่วนคือการจัดระบบข้อมูลเชื่อมโยงถึงกัน การรายงานผลติดตามประเมินผล ซึ่งการบริหารหุ้นส่วนพัฒนานี้จะช่วยกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมแต่ละระดับได้โดยเป็นองค์กรที่มีชีวิตนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเป็นไปในแนวทางเดียวกับการศึกษาของ Bidwell, & Ryan (2006: 827) ที่พบว่า การเป็นหุ้นส่วนร่วมกันในกลุ่มน้ำถือเป็นกลยุทธ์

ทั่วไปสำหรับการจัดการกับความซับซ้อน และเพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายและการดำเนินการต่าง ๆ โดยเป็นการศึกษาโครงสร้างของหุ้นส่วนและกิจกรรมของหุ้นส่วน ซึ่งความร่วมมือของหน่วยงานมุ่งเน้นไปที่โครงการฟื้นฟูเป็นหลัก ซึ่งลักษณะหุ้นส่วนความร่วมมือด้านลุ่มน้ำ สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานในฐานะขององค์กรหลัก และ 2 ความเป็นหุ้นส่วนอิสระโดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรหลัก

นอกจากนี้ Civill Society Empowrment Institute (2017: 174) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมให้เกิดหุ้นส่วนการพัฒนาระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคม ควรสร้างการมีส่วนร่วมการทำงานและการสนับสนุนงบประมาณ การเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาสังคมจะเป็นการลดภาระการทำงานภาครัฐ และแก้ปัญหาได้ถูกจุด องค์กรภาคประชาสังคมจึงเป็นหุ้นส่วนสำคัญในการพัฒนาที่ภาครัฐจะต้องมีการสนับสนุน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคม ซึ่งถือเป็นหลักสำคัญที่ทำให้หุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ เกิดความสำเร็จแตกต่างจากพื้นที่อื่น คือการมีจิตสำนึกในทรัพยากร รวมทั้งการเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และงานศึกษาของ Wises (2019: 342) เกี่ยวกับสภากลุ่มน้ำอิง : พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำอิง พบว่า การจัดการทรัพยากรธรรมชาติในกลุ่มน้ำอิง เป็นการรวมกลุ่มขององค์กรภาคประชาสังคมที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ยึดผลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจผลักดันกฎหมายท้องถิ่นเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สร้างจิตสำนึก สร้างความตระหนักรู้ในความเป็นเจ้าของ การเสริมสร้างสิทธิของชุมชน ซึ่งการดำเนินงานได้มีการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ องค์กรพัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษา

มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ในปัจจุบันการขับเคลื่อนประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในรูปแบบของการสานพลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ดังที่ปรากฏขึ้นผ่านแนวนโยบายแห่งรัฐ โดยประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำถือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากการตัดสินใจของนโยบายหรือโครงการ แม้ประชาคม

รัฐป่าต้นน้ำผาตาจะมีการดำเนินงานที่เป็นอิสระจากรัฐ แต่ก็จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับรัฐในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่นกัน เช่น การผลักดันนโยบาย สอดคล้องกับการศึกษาของ Parinyasutinun (2019: 114) ที่ศึกษานโยบายสาธารณะกับชุมชนบางเหียง : ประเด็นทบทวนความสำเร็จและยั่งยืนของการขับเคลื่อนนโยบาย พบว่า ตัวแสดงหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกระบวนการนโยบายทั้งการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบายถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน เช่นเดียวกับงานศึกษาของ Khumphiranont, & Naranong (2020: 6) ที่ศึกษาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้ พบว่า ภาครัฐพยายามปรับกลยุทธ์การทำงานโดยดึงกลุ่มภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานะที่เป็นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ในงานศึกษาของ Laohawichean, & Sangmahachai (2018: 212) ที่ศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลแนวใหม่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอุทกภัย พบว่า การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือเป้าหมายของการเข้าไปมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ระดับของโครงการหรือกระบวนการ เนื่องจากประชาชนอาจจะมีความตั้งใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมผูกพันในระดับภูมิภาคและระดับท้องถิ่นมากกว่าระดับชาติและนานาชาติ เพราะกิจกรรมในระดับท้องถิ่นใกล้ชิดกับความเป็นอยู่ของคนในสังคมมากกว่า และผลกระทบจะสามารถมองเห็นได้ง่ายกว่า

มองประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตาในฐานะตัวแสดงในระดับชุมชนท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

ประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตาเปรียบเสมือนตัวแสดงในระดับชุมชนท้องถิ่น ที่คอยขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในพื้นที่ชุมชนคลองหอยโข่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มประชาสังคมที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในมิติของสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะมองว่าเมื่อท้องถิ่นมีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะนำพาให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีสามารถต่อยอดให้เศรษฐกิจดีขึ้นไปด้วย เมื่อชุมชนมีอากาศที่บริสุทธิ์ มีแหล่งน้ำที่สะอาด ย่อมถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของชาวบ้านในชุมชน เช่นเดียวกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เป็นการสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ต้องมีการพัฒนาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับที่ Community Organizations Development Institute (2017: 81) กล่าวว่า

การจัดตั้งสำนักส่งเสริมประชาสังคมขึ้นมาเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของภาคประชาสังคมในแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะคอยสนับสนุนองค์กรเครือข่ายในระดับพื้นที่ชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกลไกกลางที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการจัดการและแก้ไขปัญหาให้สำเร็จสู่ทศวรรษการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยจากการดำเนินงานของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตาที่ต้องการปกป้องดูแลผืนป่าสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 15 และเป้าหมายที่ 17 โดยประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตาเป็นองค์กรประชาสังคมที่ใกล้ชิดกับท้องถิ่น เข้าใจปัญหาของชุมชน รวมทั้งเป็นองค์กรในระดับชุมชนท้องถิ่นที่มีการขับเคลื่อนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับ Pathranarakula, & Foopanichprukb (2018: 57) ที่ศึกษาการเสริมสร้างธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชุมชน พบว่าการพัฒนาและการบริหารจัดการชุมชนเป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 16 โดยเป็นความร่วมมือของชุมชน เป็นพลังที่สำคัญสามารถพัฒนาสู่การสร้างความร่วมมือในระดับประเทศทำให้การพัฒนาดังกล่าวจึงเป็นการพัฒนาที่มุ่งสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 17 นอกจากนี้ จากงานศึกษาของ Wises (2019: 342) ที่ศึกษาสภาพประชาชนลุ่มน้ำอิง : พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำอิง พบว่า ภาคประชาสังคมได้พัฒนาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการฐานทรัพยากรธรรมชาติ ยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติ และยุทธศาสตร์ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป

จากการศึกษาประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตากับความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา แสดงให้เห็นว่าจากการเกิดขึ้นของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาตา ผู้การดำเนินการในการมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมอื่น ๆ นั้น ทำให้เห็นถึงความร่วมมือในรูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา คือ การมีเป้าหมายเดียวกัน การมีความรู้สึกในการร่วมเป็นเจ้าของชุมชน สืบบทบาทของความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่ส่งผลต่อชุมชนทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน ไปจนถึงระดับชุมชนสังคม

ที่ครอบคลุมมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม และมิติสิ่งแวดล้อม โดยมีความเชื่อมโยงกันและให้ความสำคัญกับการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้ชุมชนสามารถเกิดการพัฒนายั่งยืนอย่างแท้จริงและมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

การสนับสนุนความร่วมมือกันในรูปแบบของการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาจะทำให้สามารถพัฒนาท้องถิ่นได้ตรงตามความต้องการของประชาชน รวมทั้งสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนเนื่องจากการเข้าร่วมที่เกิดจากความรู้สึกในการร่วมเป็นเจ้าของซึ่งไม่ได้เป็นการเข้าร่วมเพียงเพราะหน้าที่หรือการบีบบังคับจึงสามารถนำมาสู่การเป็นพลังในการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะต่อองค์กรประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำ

อาจจะต้องมีการสร้างแบบแผนแนวทางของความร่วมมือในอนาคตกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถเป็นแนวปฏิบัติต่อไปในอนาคต และเพื่อส่งเสริมความช่วยเหลือและการร่วมกันแก้ไขปัญหา ระหว่างแต่ละองค์กร เกิดเป็นการพึ่งพากันส่งเสริมพลังการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่เกิดการร่วมพัฒนาชุมชนได้อย่างแท้จริงและมีความยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ควรศึกษาการสร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่เริ่มมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อนำไปสู่การส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในทุก ๆ พื้นที่ รวมทั้งการศึกษาข้อกฎหมายที่ว่าด้วยความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนที่ก้าวทันยุคสมัย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการได้รับทุนผลการเรียนดีเด่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

References

Bidwell, R. D., & Ryan, C. M. (2006). Collaborative Partnership Design: The Implications of Organizational Affiliation for Watershed Partnerships. *Society & Natural Resources*, 19(9): 827-843.

Bunsuaikhwan, Narong. (2020). Action of the Organization of the Rural Civil Society Movement in Thailand and the City of Civil Politics (ปฏิบัติการของกลุ่มองค์กรขบวนการประชาสังคมชนบทไทยกับนโยบายของการเมืองภาคพลเมือง). *King Prajadhipok's Institute Journal*, 5(2): 1-20.

Community Organizations Development Institute. (2017). *Sustainable Thai Social Strategy by Civil Society and Sustainable Development Goals (ยุทธศาสตร์สังคมไทยที่ยั่งยืนโดยภาคประชาสังคมกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน)*. [Online]. Retrieved January 15, 2020 from <https://www.codi.or.th/downloads/book/book-25600605-prachasankomg.pdf>

Civil Society Empowrment Institute. (2017). *Civil Society Organizations: Sustainable Building for Sustainable Development Partnership (องค์กรภาคประชาสังคม : ปฏิบัติการการสร้างพื้นที่หุ้นส่วนการพัฒนาที่ยั่งยืน)*. [Online]. Retrieved January 15, 2020 from <http://thaicivilsociety.com/stock/reportcsothai.pdf>

Jumpa, Natthida, Piamsuwannakit, Supattanee, & Piamsuwannakit, Sutthiporn. (2017). The Lesson of Organization Culture on Good Governance of Non-profit Organization: A Case Study of Public Sector Organization in Chiang Rai Province (บทเรียนวัฒนธรรมองค์กรในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร กรณีศึกษา: องค์กรภาคประชาชนจังหวัดเชียงราย). *Journal of Social Academic*, 10(3): 141-155.

Kahaban, Tawatchai. (2014). Social Capital and Participatory Public Policy Process: Tools for The Development of Local Communities (ทุนทางสังคมกับกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม : เครื่องมือในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น). *Journal of The Way Human Society*, 2(1): 100-124.

Kanapol, Rapeephorn, Kenaphoom, Sanya, & Yupas, Yupaporn. (2016). Local Administration Partnership: A Social Role to Strengthening Peace in Communities (หุ้นส่วนทางการบริหารท้องถิ่น : บทบาท

- ทางสังคมกับการเสริมสร้างชุมชนสันติสุข). **Journal of MCU Peace Studies**, 4(1): 243-256.
- Kanapol, Rapeephorn, Kenaphoom, Sanya, & Yupas, Yupaporn. (2017). Innovative of Building Local Administrative Partnerships in Mekhong Strategic Provinces of the Northeastern (นวัตกรรมการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารงานท้องถิ่นในจังหวัดถนัญทรศาสตร์ลุ่มแม่น้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ). **Local Administration journal**, 10(3): 52-76.
- Khumphiranont, Siriluk, & Anchana, Naranong. (2020). Collaboration among Government, the Private Sector, and Civil Society in the Southernmost Provinces of Thailand (ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในจังหวัดชายแดนใต้). **Academic Services Journal Prince of Songkla University**, 31(1): 1-16.
- Kanarattanavong, Apichart. (2018). The Trust Model of Engagement in Fundraising Campaign (ตัวแบบความไว้วางใจที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมโครงการระดมทุนเพื่อการกุศล). **Chulalongkorn Business Review**, 41(159): 115-152.
- Laohawichean, Uthai., & Sangmahachai, Suwannee. (2018). New Public Governance and Citizen Participation in Flood Management (ธรรมาภิบาลแนวใหม่กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการอุทกภัย). **Kasem Bundit Journal**, 19(1): 205-220.
- Limstit, Paisan. (2018). **Strengthening Civil Society: International Experience and Thai Development (การเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม : ประสบการณ์ต่างประเทศและพัฒนาการของไทย)**. [Online]. Retrieved June 02, 2020 from http://thaicivilsociety.com/?p=content&id_content=258
- Moosikajaroen, Thanchanok, Jankaew, Bongkotmat, Saengtawee, Pattaraporn, & Parinyasutinun, Utai. (2019). Integration between Local Areas and Local Communities Tha Hin Subdistrict, Sathing Phra District, Songkhla Province (การสอดประสานระหว่างท้องที่ ท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ตำบลท่าหิน อำเภอสังขละบุรี จังหวัดสงขลา). **Community and Social Development Review**, 3(2): 17-36.
- Moosikajaroen, Thanchanok, Parinyasutinun, Utai, & Laeheem, Kasetchai. (2020). Partnership in the Development of Prachakhom-Rakpatonnamphadam, Khlong Hoi Khong District, Songkhla Province (ความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาของประชาคมรักษ์ป่าต้นน้ำผาดำในชุมชนคลองหอยโข่งอำเภอกลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา). In **5th National Network on Community Management Conference**, (pp. 547-560). Songkhla: Prince of Songkla University.
- Office of the Public Sector Development Commission. (2013). **Strategic Plan for the Development of the Thai Civil Service System 2013-2018 (แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ. 2556 - พ.ศ. 2561)**. [Online]. Retrieved June 2, 2020 from https://www.cpd.go.th/cpdth2560/images/document/text_yutasad_2.pdf
- Paopongchuang, Phothiswat, Boonyasopon, Teravuti, & Katsingha., Wichien. (2014). Model Development of Corporate Social Responsibility with Communities Participation for Sustainable of Industrial Zone (การพัฒนารูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืนของเขตประกอบการอุตสาหกรรม). **The Journal of KMUTNB**, 24(3): 644-656.
- Parinyasutinun, Utai. (2017). **Community Development (การพัฒนาชุมชน)**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- _____. (2019). Public Policy and Bang Rieang Community: Reviewed Issues for Success and Sustainability of Policy Driving (นโยบายสาธารณะกับชุมชนบางเหริ่ง : ประเด็นทบทวนสู่ความสำเร็จและยั่งยืนของการขับเคลื่อนนโยบาย). **Journal of Humanity and Social Sciences, Ubon Ratchatani University**, 10(1): 91-120.
- Pathaichant, Janunya. (2018). Sustainable Development and ASEAN Economic Community: The Case of Air Transport (หลักการพัฒนาย่างยั่งยืนกับกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน: กรณีการณ์ขนส่งทางอากาศ). **Naresuan University Law Journal**, 11(1): 55-74.

- Pathranarakula, Pairote, & Foopanichprukb, Praedau. (2018). Enhancing Governance for Sustainable Development in Local Communities (การเสริมสร้างธรรมาภิบาลเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับชุมชน). **Journal of Social Development**, 20(1): 57-76.
- Subphoem, Wannisa, & Khongmalai, Orapan. (2015). Knowledge Management in Non-Profit Organization (การจัดการความรู้ในองค์กรไม่แสวงหากำไร). **Suan Dusit Graduate School Academic Journal**, 11(1): 31-43.
- Suntrayuth, Sid. (2015). The Study of Nonprofit Management: The Relationship between Information and Communication Technology Adoption and Financial Viability of Nonprofit Organizations. (การศึกษาการจัดการองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารต่อความอยู่รอดทางการเงินขององค์กร). **Nida Economic Review**, 9(2): 54-87.
- Thailand international Cooperation Agency. (2017). **SEP for SDGs Partnership (การสร้างหุ้นส่วนการพัฒนาด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง)**. [Online]. Retrieved June 02, 2020 from <http://www.tica.thaigov.net/main/contents/files/business-20171101-171705-482331.pdf>
- Wises, Sahathaya. (2019). People Council of Ing River Basin: Civil society dynamic in Natural Resource Management in Ing River Basin (สภาประชาชนลุ่มน้ำอิง : พลวัตภาคประชาสังคมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในลุ่มน้ำอิง). **Journal of Buddhist Studies**, 10(2): 331-345.